EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 29.4.2026
COM(2026) 174 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

direktiivi 2014/89/EL (millega kehtestatakse mereala ruumilise planeerimise raamistik) rakendamisel tehtud edusammude kohta

Teine aruanne

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

direktiivi 2014/89/EL (millega kehtestatakse mereala ruumilise planeerimise raamistik) rakendamisel tehtud edusammude kohta

Teine aruanne

SISUKORD

1. Sissejuhatus....2
2. Rakendamise edusammud pärast viimast aruannet....3
   - 2.1. Mereala ruumiliste planeeringute vastuvõtmine ja läbivaatamine....3
   - 2.2. Mereala ruumilise planeerimise direktiivis mereala ruumiliste planeeringute kohta sätestatud nõuete rakendamine....6
     - 2.2.1. Artikli 5 lõige 1 – ökosüsteemipõhise käsituse kohaldamine....6
     - 2.2.2. Ökoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja ohutusaspektide arvesse võtmine....9
     - 2.2.3. Sidususe edendamine....10
     - 2.2.4. Maismaa ja mere koostoime....11
     - 2.2.5. Sidusrühmade ja avalikkuse kaasamine....12
     - 2.2.6. Parimate kättesaadavate andmete kasutamine ja andmete jagamine....13
     - 2.2.7. Liikmesriikide ja merepiirkondade vaheline koostöö....15
     - 2.2.8. Koostöö kolmandate riikidega....16
   - 2.3. Rakendamisprobleemid....17
3. Edasine tegevus....18

1. SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne on Euroopa Komisjoni teine aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule, nagu on nõutud direktiivi 2014/89/EL (millega kehtestatakse mereala ruumilise planeerimise raamistik) (edaspidi „mereala ruumilise planeerimise direktiiv“) artikli 14 lõikes 2. Selles esitatakse ülevaade edusammudest, mis liikmesriigid on teinud mereala ruumilise planeerimise direktiivi rakendamisel alates 2022. aastast,[1] mil avaldati komisjoni esimene aruanne. Kooskõlas artikli 14 lõike 2 kohase aruandluskohustustega antakse aruandes faktiline ja analüütiline ülevaade tehtud edusammudest.

Aruandes keskendutakse järgmisele:

- liikmesriikide edusammud mereala ruumiliste planeeringute vastuvõtmisel, läbivaatamisel ja ajakohastamisel;

- mereala ruumilise planeerimise direktiivi peamiste planeerimisnõuete rakendamine, sealhulgas ökosüsteemipõhine käsitus, keskkonna-, majanduslike, sotsiaalsete ja ohutusaspektide arvesse võtmine, maismaa ja mere koostoime, sidusus muude poliitikavaldkondadega, sidusrühmade kaasamine, andmete kasutamine ning koostöö ELis ja kolmandate riikidega;

- tekkivad mustrid ning liikmesriikidevahelised erinevused ja ühised probleemid, kuna mereala ruumiline planeerimine liigub esialgsest vastuvõtmisetapist järgmistesse planeerimistsüklitesse.

Komisjoni analüüs näitab, et mereala ruumilise planeerimise direktiivi rakendamine on kogu ELis jõudnud küpsusefaasi. Praegu on 22 rannikuäärsest liikmesriigist 20 võtnud vastu vähemalt ühe mereala ruumilise planeeringu ning paljud liikmesriigid on oma planeeringud juba läbi vaadanud, neid muutnud või sihipäraselt ajakohastanud. Mitu liikmesriiki on sisenemas teise või kolmandasse planeerimistsüklisse, mis osutab üleminekule esialgselt ettevalmistamisetapilt rutiinsele rakendamisele, järelevalvele ja kohandavale läbivaatamisele.

Käesolev aruanne põhineb peamiselt liikmesriikide esitatud mereala ruumilistel planeeringutel ja nendega seotud dokumentidel, Euroopa mereala ruumilise planeerimise platvormi kaudu kättesaadaval teabel ning tõenditel, mis on kogutud komisjoni jaoks koostatud toetava uuringu,[2] rakendusalase dialoogi,[3] komisjoni dokumentide[4] ning projektide ja muude allikate[5] kaudu. Need allikad moodustavad käesoleva hinnangu analüütilise aluse.

---

1 COM/2022/185, komisjoni lõpparuanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule direktiivi 2014/89/EL (millega kehtestatakse mereala ruumilise planeerimise raamistik) rakendamisel tehtud edusammude kohta.

2 Study on the implementation by EU Member States of Directive 2014/89/EU on Maritime Spatial Planning.

3 Implementation dialogue on the implementation of the Maritime Spatial Planning Directive with Commissioner Costas Kadis - Oceans and fisheries.

4 Merestrateegia raamdirektiivi (SWD(/2025) 50) hindamine.

5 Vt näiteks Zaucha jt „Implementing the EU MSP Directive: Current status and lessons learned in 22 EU Member States“, *Marine Policy*, 2025.

2. RAKENDAMISE EDUSAMMUD PÄRAST VIIMAST ARUANNET

2.1. Mereala ruumiliste planeeringute vastuvõtmine ja läbivaatamine

Mereala ruumilise planeerimise direktiivi artikli 15 lõike 3 kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama mereala ruumilised planeeringud 31. märtsiks 2021 ning teavitama kolme kuu jooksul pärast mereala ruumilise planeeringu avaldamist sellest komisjoni ja asjaomaseid liikmesriike (artikli 14 lõige 1).

Käesolev osa sisaldab kokkuvõtet mereala ruumiliste planeeringute rakendamisel tehtud edusammudest alates komisjoni eelmisest aruandest ehk ajavahemikus 3. mai 2022 – 1. jaanuar 2026.

Hoolimata mereala ruumilise planeerimise direktiivis sätestatud tähtajast 31. märtsist 2021, on mereala ruumilise planeerimise vastuvõtmise ja läbivaatamise tähtajad ja lähenemisviisid ELis endiselt varieeruvad. Andmete kogumise lõppkuupäeva seisuga on **22 rannikuäärsest liikmesriigist 20** võtnud vastu oma mereala ruumilised planeeringud, mille vastuvõtmine on alates 2022. aastast oluliselt kiirenenud. Kaheksa liikmesriiki võtsid oma planeeringud vastu aastatel 2022–2024 ning Portugal ja Taani viisid vastuvõtmise ja esialgsed ajakohastamised lõpule samal ajavahemikul[6]. Mereala ruumilise planeerimise direktiivi rakendamise tagamiseks algatas komisjon aastatel 2021–2023 kaheksa rikkumismenetlust,[7] millest kuus lõpetati pärast seda, kui asjaomased liikmesriigid olid oma mereala ruumilised planeeringud edukalt vastu võtnud. **Kreeka ja Horvaatia**[8] ei ole veel vastu võtnud kõiki merealasid hõlmavat planeeringut, kuigi töö sellega on mõlemas liikmesriigis pooleli. Komisjon teeb mõlema liikmesriigiga tihedat koostööd, et aidata neil oma mereala ruumilised planeeringud võimalikult kiiresti vastu võtta.

Viivitused 2021. aasta tähtajast kinnipidamisel tulenesid peamiselt pikkadest menetlustest (nt keskkonnamõju hindamine ja institutsioonidevaheline koordineerimine), keerulisest juhtimisest, COVID-19 pandeemiaga seotud häiretest ning poliitilistest või geopoliitilistest teguritest. Mõnel juhul olid viivitused suures osas halduslikud ja vastuvõtmine toimus veidi pärast tähtaega.

Enamik planeeringud varakult vastu võtnud liikmesriike on nüüd kaasatud läbivaatamis- või muutmistsüklitesse. Mitmed liikmesriigid (nt Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Prantsusmaa, Madalmaad, Rootsi) on juba algatanud täieliku läbivaatamise, samas kui teised on viinud

---

6 Bulgaaria (2023), Taani (2023), Eesti (2022), Hispaania (2023), Prantsusmaa (2022), Itaalia (2024), Küpros (2023), Portugal (Assooride autonoomne piirkond, 2024), Rumeenia (2023) ja Rootsi (2022).

7 Aastatel 2021–2023 algatati Bulgaaria, Kreeka, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Küprose, Portugali ja Rumeenia suhtes rikkumismenetlused, kuna nad ei olnud kehtestanud mereala ruumilise planeerimise direktiivi kohaselt nõutavaid mereala ruumilisi planeeringuid ega esitanud neid komisjonile. 2023. aastal lõpetati menetlused Bulgaaria (INFR(2022)2025) ja Hispaania (INFR(2022)2027) suhtes. Küprose (INFR(2021)2227), Portugali (INFR(2023)2042) ja Rumeenia (INFR(2021)2224) suhtes algatatud menetlused lõpetati 2024. aastal. Itaalia vastu algatatud kohtuasi (INFR(2021)2223) võeti Euroopa Kohtust 2024. aasta detsembris tagasi. Pooleli on ainult Horvaatia (INFR(2021)2225) ja Kreeka (INFR(2021)2226) vastu algatatud kohtuasjad.

8 Kreeka kohta tegi Euroopa Liidu Kohus 27. veebruaril 2025 otsuse kohtuasjas C-128/24 (Euroopa Komisjon *vs.* Kreeka Vabariik), milles ta leidis, et Kreeka on rikkunud mereala ruumilise planeerimise direktiivist tulenevaid kohustusi. Kreeka kiitis 2025. aasta aprillis heaks riikliku mereala ruumilise strateegia, sealhulgas merealade kaardid. Täieliku planeeringu vastu võtmiseks (mis ei ole veel aset leidnud) on kokku lepitud ajakava.

lõpule vahehindamised või kavandanud eelseisvaid läbivaatamisi (nt Saksamaa, Eesti, Läti, Leedu, Malta, Poola).

Üldiselt on toimunud üleminek esialgselt vastuvõtmiselt sihipärasele ajakohastamisele ja esimestele täielikele läbivaatamistsüklitele. Samal ajal jätkavad kaks liikmesriiki, kes ei ole veel mereala ruumilist planeeringut vastu võtnud, tööd selle vastuvõtmise nimel.

Tabel 1. Mereala ruumiliste planeeringute (MRP) vastuvõtmise ja läbivaatamise protsessi hetkeseis 22 rannikuäärses liikmesriigis[9]

Liikmesriik	Praeguse planeeringu vastuvõtmise kuupäev	Varasemad planeeringud	Läbivaatamisprotsessid ja täiendavad jaotuskavad
Belgia	Mai 2019	Esimene MRP võeti vastu: märts 2014	Belgia kolmanda MRP (2026–2032) ettevalmistamine on pooleli – MRP läbivaatamine algas 2023. aastal ja seminarile järgnes avalik konsultatsioon. Uus planeering võetakse vastu 2026. aastal.
Bulgaaria	Mai 2023	/	2023. ja 2024. aastal tehtud teostatavusuuring. Ametlik ajakohastamine viiakse kavakohaselt lõpule 2027. aasta lõpuks.
Horvaatia	Käimasolev protsess	/	/
Küpros	Detsember 2023	/	Ei ole praegu läbivaatamisel.
Taani	2023[10]	/	Muudetud 2024. aastal (MRP ametlik lisa), peamiselt selleks, et integreerida uued avamereenergia ja elurikkuse eesmärgid, ning 2025. aastal – mereala ruumilise planeerimise seaduse muudatus, millega kehtestatakse kava ajutiste katse- ja teadusprojektide jaoks väljaspool kindlaksmääratud alasid.
Eesti	Mai 2022	/	Järelevalve ja iga-aastase tegevuskava läbivaatamine on pooleli. Ametlik läbivaatamisprotsess, mis on kavandatud aastateks 2026–2027 riigisisese õiguse kohaselt nõutava viieaastase läbivaatamistsükli raames.
Soome	Detsember 2020	/	Läbivaatamine algas 2024. aasta jaanuaris/veebruaris; uus planeering võetakse vastu 2027. aastal.
Prantsusmaa	Teine osa (strateegilised dokumendid): november 2025	Esimene osa: 2019 Teine osa: mai 2022	Pärast riikliku strateegia heakskiitmist 2024. aasta juunis vaatas Prantsusmaa hiljuti läbi oma MRP strateegilise osa, et määrata kindlaks uued alad, eelkõige avamere tuuleparkide ja rangete kaitsealade jaoks,

[9] Üksikasjalikum teave ja lingid riiklikele planeeringutele on kättesaadavad lingi Euroopa mereala ruumilise planeerimise platvormil| lingi riigid all.

[10] Taani avaldas 2021. aastal oma esimese mereala ruumilise planeeringu kuus kuud vältavaks avalikuks konsultatsiooniks. Planeeringu projekt oli õiguslikult siduv alates selle avaldamisest konsultatsiooniks. See anti 2023. aastal välja korraldusena.

Liikmesriik	Praeguse planeeringu vastuvõtmise kuupäev	Varasemad planeeringud	Läbivaatamisprotsessid ja täiendavad jaotuskavad
		/	ning teha muid seonduvaid muudatusi.
Saksamaa	September 2021	Esimene MRP võeti vastu: 2009	2025. aastal avaldati tegevuskoha arengukava, milles kirjeldatakse meretuuleenergia sektori strateegiat. Saksamaa MRP käimasolev vahehindamine viiakse lõpule 2026. aastal.
Kreeka	Käimasolev protsess	/	/
Iirimaa	Juuni 2021	/	2024. aasta oktoobris vastu võetud lõunaranniku määratud merepiirkonna kava (DMAP) (millega määratakse kindlaks avamere taastuvenergiaalad, et aidata 2030. aastaks saavutada 5 GW avamere tuuleenergia võimsust).
Itaalia	September 2024	/	Ei ole praegu läbivaatamisel.
Läti	Mai 2019	/	Vahehindamise aruanne võeti vastu 2024. aasta oktoobris. Läbivaatamisprotsess peaks algama 2025. aasta sügisel.
Leedu	September 2021	Esimene MRP võeti vastu: juuni 2015	Planeering vaadatakse läbi 2030. aastal. 2024. aasta temaatilises kavas ja keskkonnamõju strateegilises hindamises kirjeldati avamere tuuleparkide asukohti ja ühendusi kaldaga.
Malta	Juuli 2015	/	Esialgne sisemine läbivaatus on tehtud. Rakendamine jätkub, oodates valitsuse suuniseid järgmiste sammude kohta.
Madalmaad	Märts 2022	Esimene planeering võeti vastu: 2009[11] Teine planeering võeti vastu: detsember 2015[12]	Käimas on Põhjamere programmi (2022–2027) osaline läbivaatamine, et käsitleda muu hulgas suuremaid avamere taastuvenergia eesmärke. Euroopa Parlamendile 22. aprillil 2025 esitatud osalise läbivaatamise projekt; avalik konsultatsioon algas 19. mail 2025; lõplik versioon peaks valmima 2026. aastal.
Poola	2021. aasta aprill koos tehnilise muudatusega 2022. aasta detsembris[13]		Vahehindamine avaldati 9. mail 2025; ajakohastamise otsus on tehtud; ministeerium taotleb rahastamist; ulatuslik ajakohastamine algab 2026. aastal (sõltuvalt

[11] Põhjamere poliitikadokument aastateks 2009–2015.

[12] Teine mereala ruumiline planeering, Põhjamere poliitikadokument aastateks 2016–2021, on 2009.–2015. aasta dokumendi ajakohastatud versioon.

[13] Pärast õiguslikku ohtu, mida kujutas endast Kanada nafta- ja gaasikontsessionäär, kelle Lääne-Pommeri merega seotud õigused jäeti 2021. aasta planeeringust välja, kohandati mereala ruumilise planeeringu läbivaatamisega 2022. aastal (mida loetakse tehniliseks muudatuseks) kolme valgalapiirkonda, et lisada vajalikud tegevused, vältida hüvitisnõudeid, uut keskkonnamõju strateegilist hindamist ja avalikku konsultatsiooni.

Liikmesriik	Praeguse planeeringu vastuvõtmise kuupäev	Varasemad planeeringud	Läbivaatamisprotsessid ja täiendavad jaotuskavad
			eelarvevahendite olemasolust) ja kestab eeldatavasti 2,5–3 aastat.
Portugal	Detsember 2019 (maismaa osa ja Madeira) ja oktoober 2024 (Assoorid)	/	Avamere taastuvenergia jaotuskava (PAER, 2025) on automaatselt seotud dokumendiga *Plano de Situacão do Ordenamento do Espaço Maritimo Nacional* (PSOEM).
Rumeenia	November 2023	/	Ei ole praegu läbivaatamisel.
Hispaania	Veebruar 2023	/	Läbivaatamine algatatud 2024. aastal; kõik viis kava iga viie Hispaania merealarajooni kohta tuleb läbi vaadata seaduses ette nähtud tähtajaks, milleks on 31. detsember 2027.
Sloveenia	Juuli 2021	/	Ei ole praegu läbivaatamisel. Järgmine ametlik läbivaatamine peaks toimuma 2031. aastal ja ettevalmistustöö peaks algama 2029. aastal.
Rootsi	Veebruar 2022	/	Jaanuaris 2025 esitati valitsusele ettepanekud muuta planeeringuid, mis on läbi vaadatud muu hulgas selleks, et saavutada uued avamere taastuvenergia arendamise eesmärgid ja luua merekaitsealasid.

2.2. Mereala ruumilise planeerimise direktiivis mereala ruumiliste planeeringute kohta sätestatud nõuete rakendamine

Järgnevalt esitatud punktides antakse hinnang sellele, kuidas liikmesriigid on rakendanud mereala ruumilise planeerimise direktiivis sätestatud miinimumnõudeid. Analüüs põhineb direktiivi asjakohastel sätetel ning selles käsitletakse riiklikes mereala ruumilistes planeeringutes ja nendega seotud rakendusraamistikes kasutatud lähenemisviise.

Mereala ruumilise planeerimise direktiiviga kehtestatakse paindlik raamistik, mis annab liikmesriikidele ulatusliku kaalutlusõiguse selle üle, kuidas nad rakendavad direktiivi nõudeid kooskõlas oma põhiseadusliku korra, haldusstruktuuride, õigussüsteemide ja merenduse eripäradega. Selle tulemusena on liikmesriigid võtnud direktiivi sätete jõustamiseks kasutusele erinevad planeerimismudelid, juhtimisviisid ja tehnilised lahendused.

Seega on järgmistes punktides esitatud võrdlevad vaatlused ja viited rakendamise eri tasemetele või vormidele kirjeldava ja analüütilise iseloomuga. Nende eesmärk on hõlbustada võrdlemist, teha kindlaks suundumused ja tuua esile levinud rakendusviisid kogu ELis. Kui on valitud erinevad käsitused, ei tähenda see, et tegemist oleks nõuete rikkumise või mitterahuldava rakendamisega.

2.2.1. Artikli 5 lõige 1 – ökosüsteemipõhise käsituse kohaldamine

Üldiselt on liikmesriigid viidanud sellele, et nad kohaldavad mereala ruumilisel planeerimisel ökosüsteemipõhist käsitust kooskõlas mereala ruumilise planeerimise direktiivi artikli 5

lõikega 1. Praktikas on ökosüsteemipõhise käsituse kohaldamise ulatus ja järjepidevus riigiti siiski väga erinev ning sõltub riikide põhiseaduslikust korrast, haldusstruktuuridest ja regulatiivsest raamistikust. Sageli viidatakse ökosüsteemipõhisele käsitusele kui peamisele põhimõttele, mida järgitakse mereala ruumilise planeerimise eesmärkide seadmisel ning rakendatakse enamasti kaasnevate keskkonnamõjude hindamise kaudu.

Kogu ELis on keskkonnamõju strateegilisest hindamisest[14] saanud peamine vahend ökosüsteemipõhise käsituse rakendamiseks. Keskkonnaalased võrdlusalused, surveanalüüsid, alternatiivide hindamine ja leevendusmeetmed on tavaliselt üles ehitatud ökoloogilistele komponentidele ja inimsurvele, tuginedes sageli merestrateegia raamdirektiivi[15] tunnustele ja seireraamistikele. Paljudel juhtudel on keskkonnamõju strateegiline hindamine – vajaduse korral koos muu asjakohase hindamisega[16] – peamine tõendite allikas selle kohta, et strateegilisel tasandil on arvesse võetud ökosüsteemide vastastikust mõju, kumulatiivset survet ja keskkonnapiiranguid.

Seetõttu kohaldatakse enamikus mereala ruumilistes planeeringutes ökosüsteemipõhist käsitust pigem menetluses kui planeeringus sõnaselgelt määratletud ökosüsteemipõhiste tsoonide või künnistena. See, mil määral ökosüsteemipõhine käsitus mõjutab ruumilisi otsuseid, on väga erinev. Mitmes liikmesriigis on keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemused tõendatavalt mõjutanud tsoonideks jaotamise otsuseid, kaitsemeetmeid või konkreetsete kasutusviiside (eelkõige avamereenergia, kaevandamine ja laevaliiklus) tingimusi või keelustamist. Teistel juhtudel jäävad ökosüsteemipõhise käsitusega seotud kaalutlused üldisemale tasandile, kusjuures keskkonnapiirangute käsitlemist eeldatakse peamiselt projektile loa andmise etapis keskkonnamõju hindamiste kaudu.

Liikmesriigid seovad ökosüsteemipõhise käsituse rakendamise enamasti olemasolevate ELi keskkonnaraamistikega, eelkõige merestrateegia raamdirektiivi, Natura 2000 õigusaktide ja riiklike mereseiresüsteemidega. Sageli viidatakse vete hea keskkonnaseisundi eesmärkide järgimisele, kuid ainult mõnes planeeringus muudetakse see lähenemine struktureeritud, tunnuspõhisteks hindamisraamistikeks või kumulatiivseteks mõjuanalüüsideks, mis mõjutavad otseselt planeerimisotsuseid[17]. Muus osas jäävad viited ökosüsteemi toimimisele ja vastupanuvõimele suures osas kirjeldavaks. Ökosüsteemipõhise käsituse kohaldamises peegeldub ka juhtimismudelite erinevus. Tsentraliseeritud süsteemid toetuvad tavaliselt riigi tasandil tehtud keskkonnamõju hindamisele, mille puhul lähtutakse ökosüsteemiga seotud kaalutlustest. Samas killustavad mitmetasandilised või föderaalsed süsteemid

[14] Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiviga 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta.

[15] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta direktiiv 2008/56/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alane tegevusraamistik (merestrateegia raamdirektiiv).

[16] Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (see on algse direktiivi 79/409/EMÜ kodifitseeritud versioon) ning nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta.

[17] Seda tähelepanekut toetab komisjoni hinnang merestrateegia raamdirektiivi rakendamise kohta. Lõpparuandes (COM(2020)259) märgitakse, et hea keskkonnaseisundi kindlaksmääramise läviväärtuste kehtestamisel on edasiminek olnud aeglane ning et liikmesriikide vahel esineb märkimisväärseid erinevusi selles, kuidas nad määratlevad head keskkonnaseisundit ja seda eri tunnuste lõikes kindlaks määravad, mis näitab, et tunnuste kehtestamine hindamise alusena on endiselt puudulik ja ebaühtlane.

ökosüsteemipõhise lähenemise rakendamist riiklike ja piirkondlike protsesside vahel viisil, mis viib mõnel juhul ebaühtlase kohaldamiseni merepiirkondade lõikes. Merepiirkonna- või rannikupõhised planeerimisviisid on aidanud mõnel liikmesriigil kohandada ökosüsteemide hindamist piirkondlike ökoloogiliste tingimustega, toetades ökosüsteemipõhise lähenemise kohaspetsiifilisemat kohaldamist.

Hea tava näited[18]

- Iirimaa kohaldas eesmärgipõhist keskkonnamõju strateegilist hindamist, mille raames kontrolliti iga riikliku mereplaneerimise raamistiku (NMPF) poliitika vastavust strateegilistele keskkonnaeesmärkidele, mis hõlmasid keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiivi kõiki aspekte (bioloogiline mitmekesisus, inimeste tervis, vesi, kliima, maastik, kultuuripärand jne). Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel esitatakse tõendid täieliku sõelumis- ja analüüsijälje, korduvate katsete, mille puhul kasutatakse keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärke, ning integreeritud Natura mõjuaruande ja asjakohase hindamise kohta. Keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes selgitatakse, kuidas konsulteerimine ja hindamine mõjutasid riiklikku mereplaneerimise raamistikku. See on näide, kus keskkonnamõju strateegiline hindamine mõjutas selgelt planeeringu sisu.
- Taani 2023. aasta keskkonnamõju strateegilise hindamise raames hinnatakse iga mereala ruumilise planeeringu muudatust kõigi 11 merestrateegia raamdirektiivi tunnuse alusel, kasutades tunnusspetsiifilisi survetabeleid, et uurida, kuidas vesiviljelus- ja kaevandamisalade kõrvaldamine või avamere taastuvenergia ja CO_2 säilitamiskohtade laiendamine mõjutab head keskkonnaseisundit. Selline struktureeritud lähenemisviis tugevdab otsest seost surveanalüüsi, hea keskkonnaseisundi eesmärkide ja tsoonideks jaotamise lõplike otsuste vahel.
- Eesti keskkonnamõju strateegiline hindamine ühendab merestrateegia raamdirektiivi kohase surveanalüüsi kumulatiivse mõju modelleerimisega (PlanWise4Blue)[19]. Mudeli väljundid, mis näitavad suurt ohtu lindudele ja nahkhiirtele, eelkõige tuuleparkide klastrite arendamise tõttu Liivi lahel, tõid kaasa tuuleenergeetikaalade ümberpaigutamise ning kaevandus-, vesiviljelus- ja kaitsetegevuse sihipärase leevendamise.

Üldiselt näitavad mereala ruumiliste planeeringute viimased muudatused, et artikli 5 lõike 1 rakendamisel on tehtud selgeid edusamme, kasutades süstemaatilisemalt keskkonnaandmeid, kumulatiivset surveanalüüsi ja seoseid merestrateegia raamdirektiivi eesmärkidega. Samas jääb ökosüsteemipõhise käsituse kohaldamine praktikas riigiti endiselt ebaühtlaseks. See näitab, et kõnealust kontseptsiooni tõlgendatakse eri riikides osaliselt erinevalt ja et ELi tasandil puudub operatiivsem raamistik. Kuigi ökosüsteemipõhiseid kaalutlusi käsitletakse laialdaselt keskkonnamõju strateegilise hindamise ja sellega seotud menetluste kaudu, on tulevastes kavandamistsüklites võimalik muuta need analüüsid süstemaatilisemalt selgelt

[18] Lisanäiteid riikide kohta leiab toetavas uuringus. Hea näide mitut riiki hõlmavast lähenemisviisist keskkonnamõju strateegilisele hindamisele on projekt „Läänemere säästva tuleviku ökosüsteemipõhine strateegiline planeerimine“ (SEABASS), mida rahastatakse praegu Interregi Läänemere programmist.

[19] PlanWise4Blue | Euroopa mereala ruumilise planeerimise platvorm.

sõnastatud ruumilisteks säteteks, otsustuskriteeriumideks ja seirekorraks, mida järgitaks mereala ruumilistes planeeringutes.

2.2.2. Ökoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja ohutusaspektide arvesse võtmine

Mereala ruumilise planeerimise direktiivi artikli 6 lõike 2 punktist b lähtudes on liikmesriigid mereala ruumiliste planeeringute ettevalmistamisel ja rakendamisel süstemaatiliselt arvestanud keskkonna-, majanduslike, sotsiaalsete ja ohutusaspektidega. Kõige enam on tähelepanu pööratud keskkonnakaalutlustele ning mereala ruumilistes planeeringutes on neid järjepidevalt arvesse võetud, mis osutab tugevatele seostele keskkonnamõju strateegilise hindamisega ja ELi keskkonnaalastes õigusaktides kehtestatud kohustuste täitmisele. Majanduslikke aspekte on käsitletud peamiselt olulisemate merendussektorite, eelkõige avamere taastuvenergia, meretranspordi, sadamate ja muude sinise majanduse tegevusalade (nt vesiviljelus) ruumilise korralduse kaudu. Samal ajal on sotsiaalseid kaalutlusi arvesse võetud vähem järjekindlalt, sageli sidusrühmadega (näiteks kalandussektoriga) konsulteerimise ja kõrgetasemeliste planeerimiseesmärkide, mitte sihtotstarbeliste analüütiliste raamistike kaudu. Ohutusaspekte, eelkõige meresõiduohutust ja kaitsealaseid piiranguid, on tavaliselt kajastatud ruumilistes määramistes, marsruutimismeetmetes ning keelu- või piirangutsoonides.

Näited[20] ohutuskaalutluste kohta mereala ruumilistes planeeringutes

Ohutusnõuded on sätestatud mitmes mereala ruumilises planeeringus. Iirimaa nõuab projektitasandi navigatsiooni ning otsingu- ja päästetegevuse riskihindamist (kasutades selliseid vahendeid nagu Rahvusvahelise Navigatsioonimärgistuse Ametkondade Liidu välja töötatud meetmepakett), mis on kooskõlas riikliku hädaolukorra- ja kaitseplaneerimisega. Prantsusmaa rannikualade planeeringud sisaldavad spetsiaalseid riskianalüüsi osi ning mereseire- ja reageerimissuutlikkust käsitlevaid tegevuskavasid. Rootsi edendab mereliikluse juhtimissüsteeme, mis eeldatavasti vähendavad kokkupõrgete ja madalikule sõitmiste arvu rohkem kui 60 %, ning kaardistab sadamate ja navigatsioonikanalite uuendusi, mis on vajalikud ohutusalaste puudujääkide kõrvaldamiseks. Need on näited sellest, kuidas mereala ruumiline planeerimine võib struktureeritud hindamise kaudu ja koostöös spetsialiseeritud asutustega suurendada meresõiduohutust.

Hiljutised arengud viitavad sellele, et on toimunud järkjärguline nihkumine kirjeldavast lähenemisest struktureerituma käsitluse suunas, kus arvestatakse erinevate eesmärkide vaheliste kompromissidega. Mitmes liikmesriigis on mereala ruumilise planeerimise läbivaatamisel püütud üha enam tasakaalustada soovi kiirendada avamereenergia kasutuselevõttu vajadusega kaitsta elurikkust, võimaldada kalandusel eksisteerida koos teiste sektoritega ja tagada navigatsiooniohutus. Ohutuskaalutlused muutuvad üha olulisemaks seoses kasvava konkurentsiga mereruumi pärast ja vajadusega kaitsta elutähtsat taristut, samal ajal kui majanduslikud ja keskkonnaalased eesmärgid on nüüd mereala ruumilise planeerimise tasandil selgemalt sätestatud kui esimeses planeerimistsüklis.

Vaatamata nimetatud edusammudele jäävad endiselt alles erinevused sotsiaal-majanduslike ja ohutusanalüüside ulatuses ning selles, mil määral neid rakendatakse. Keskkonnaaspektidel on

[20] *Täiendavate näidete saamiseks tutvuge toetava uuringuga.*

väljakujunenud metoodika ja parem andmete kättesaadavus, samas kui sotsiaalset mõju ja kumulatiivset sotsiaal-majanduslikku mõju käsitletakse sageli kvalitatiivselt. Üldiselt kasutatakse mereala ruumilist planeerimist üha enam strateegilise raamistikuna, et siduda keskkonnaalaseid, majanduslikke, sotsiaalseid ja ohutuskaalutlusi, kuigi metoodikaid arendatakse eeldatavasti edasi, kui liikmesriigid alustavad järgmisi planeerimistsükleid.

2.2.3. Sidususe edendamine

Alates esimesest rakendamistsüklist on liikmesriigid järk-järgult suurendanud oma jõupingutusi, et edendada sidusust mereala ruumilise planeerimise ning sellega seotud poliitika, strateegiate ja planeerimisprotsesside vahel, nagu on nõutud mereala ruumilise planeerimise direktiivi artikli 6 lõike 2 punktis c. Kõik rannikuäärsed liikmesriigid tunnustavad nüüd sõnaselgelt mereala ruumilist planeerimist kui koordineerivat raamistikku keskkonnaalaste, valdkondlike ja ruumiliste eesmärkide ühtlustamiseks merekeskkonnas, isegi kui eri poliitikavaldkondade sidususe ulatus on riigiti erinev.

Kõige järjepidevam lähenemisviis selle eesmärgi saavutamiseks ilmneb merekeskkonnapoliitikas,[21] mis on viidud kooskõlla merestrateegia raamdirektiivis, linnudirektiivis[22] ja elupaikade direktiivis[23] nõutud eesmärkide ja tõenditega. Paljudel juhtudel kajastuvad keskkonnanõuded ruumilistes määratlustes, planeerimistingimustes või kaitsesätetes, mida toetab keskkonnamõju strateegiline hindamine. Teistes liikmesriikides käsitletakse sidusust pigem kõrgetasemeliste viidete ja menetluste koordineerimise kaudu, kusjuures konkreetset poliitika integreerimist käsitletakse hilisemates etappides või igal üksikjuhul eraldi.

Enamik liikmesriike viitab sõnaselgelt seostele merestrateegia raamdirektiivi ja veepoliitika raamdirektiiviga,[24] ühtlustades sageli keskkonnaeesmärke ja ruumilisi määratlusi. Mõnel juhul teevad samad asutused järelevalvet nii mereala ruumilise planeerimise direktiivi kui ka merestrateegia raamdirektiivi rakendamise üle, mis hõlbustab andmete ja eksperditeadmiste vahetamist.

Hea tava näide[25] Prantsusmaa kasutab rannikuala tasandil täielikult integreeritud vahendit (*Documents Stratégiques de Façade, DSF*), mis toimib üheaegselt nii mereala ruumilise planeerimise kui ka merestrateegia raamdirektiivi rakendamise strateegilise raamistikuna. Keskkonnakohustused (Natura 2000 võrgustik, merestrateegia raamdirektiivi eesmärgid, veepoliitika raamdirektiivi kohustused) on lisatud säästva arengu strateegiate kasutuskaartidesse ja rannikualapõhisesse tegevuskavasse (mis koosneb temaatilistest tegevuskavadest), millega tagatakse, et ruumilised suunised ja majandamismeetmed koondatakse ühte planeerimisdokumenti.

---

21 Vt ka merestrateegia raamdirektiivi hindamine (SWD(2025) 50), 1. osa – sidususe peatükk.

22 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (kodifitseeritud versioon).

23 Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta.

24 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik

25 Täiendavate näidete saamiseks tutvuge toetava uuringuga.

Lisaks keskkonnapoliitikale kasutatakse mereala ruumilist planeerimist nüüd jõulisemalt, et see oleks paremini kooskõlas energeetika, meretranspordi, sadamate arendamise ja rannikualade planeerimise raamistikega. Hiljutised planeeringute läbivaatamised ja sihipärased ajakohastamised viitavad suundumusele kujundada selgem arusaam sellest, kuidas mereala ruumiline planeerimine on seotud riiklike valdkondlike strateegiatega, eelkõige juhul, kui sellel on märkimisväärne ruumiline mõju. Erinevused juhtimisstruktuurides, planeerimistsüklites ja õiguslikes volitustes mõjutavad jätkuvalt ühtlustamist, kuid mereala ruumilist planeerimist tunnustatakse üha enam stabiilse võrdlusraamistikuna sellise koostoime haldamiseks.

Teatavatel juhtudel ja eelkõige rahvarohketes piirkondades nõuab ühtne planeerimine ka seda, et eri sidusrühmad kaaluksid ruumi ühist kasutamist. Mitmes liikmesriigis kaalutakse üha enam koostoime ja ühispaiknemise võimalusi, sealhulgas uute lähenemisviiside kaudu mitmeotstarbelistele aladele, mis hõlmavad tavaliselt avamere taastuvaid energiaallikaid ja vesiviljelust, või kombineerides energiataristu ja elurikkuse eesmärke. Kuigi kõigis liikmesriikides on olemas mehhanismid koostoime hindamiseks, on selline lähenemisviis endiselt suures osas uuriv ja tugineb pigem projektipõhisele eksperimenteerimisele kui ametlikule planeerimismenetlusele. Tõeliselt mitmeotstarbelisena loodud kasutust eeldav lähenemisviis nõuaks asjaomastelt sidusrühmadelt ka suurt pühendumist ja nende varajast kaasamist.

Üldiselt osutavad mereala ruumilise planeerimise rakendamisel saadud kogemused sellele, et formaalselt järjepidevuse kontrollilt minnakse järk-järgult üle sisulisemale koordineerimisele. Kuigi liikmesriikide lähenemisviisid on erinevad, on valdavaks siiski suundumus lõimida sidusus tavapärasesse juhtimisviisi, toetades seda ministeeriumidevahelise kooskõlastamise, ühiste andmesüsteemide ja planeeringute pideva läbivaatamisega. See suundumus peaks süvenema, kui mereala ruumiline planeerimine areneb ja liikmesriigid alustavad järgmist planeerimistsüklit.

2.2.4. Maismaa ja mere koostoime

Kõik liikmesriigid on käsitlenud maismaa ja mere koostoimet oma mereala ruumilise planeerimise raamistikes, nagu on nõutud mereala ruumilise planeerimise direktiivi artikli 4 lõikes 2 ja artikli 6 lõike 2 punktis a. Maa ja mere koostoime käsitluse sügavus, ulatus ja intensiivsus on riigiti siiski väga erinev, mis osutab erinevustele põhiseaduslikus korras, haldusvolitustes ja reguleerimistraditsioonides, eelkõige seoses kohustuste jaotusega mere ja maismaa planeerimisasutuste vahel.

Enamik liikmesriike käsitab maismaa ja mere koostoimet valdkondadeülese teemana, selle asemel et toetuda sellele lähenedes täielikult integreeritud planeerimisviisile. Mereala ruumilistes planeeringutes määratakse tavaliselt kindlaks peamised kokkupuutepunktid, nagu juurdepääs sadamatele ja laevandusele, energia- ja võrguühendused, rannikualade kaitse, maismaalt tulenev keskkonnasurve ja ökoloogiline ühendatus rannajoonel. Strateegilise keskkonnamõju hindamine toetas sageli nende kokkupuutepunktide lõimimist, rõhutades mere- ja rannikupoliitika kumulatiivset mõju ning vajadust nendevahelise sidususe järele.

On täheldatud ka sügavamaid koostööviise, mille puhul võimaldavad institutsioonidevahelised kokkulepped tihedat koordineerimist mere- ja maismaaplaneerimise süsteemide vahel. Sellistel

juhtudel antakse mereala ruumilistes planeeringutes selgemaid suuniseid avamere kasutuse vastavusse viimiseks maismaataristu, rannikuala arenguraamistike ja keskkonnajuhtimise eesmärkidega. Mitu liikmesriiki on oma mereala ruumiliste planeeringute hiljutistes ajakohastatud versioonides pööranud suuremat tähelepanu maismaa ja mere koostoimele, eelkõige vastusena avamere taastuvenergia suuremale kasutuselevõtule, sadamate arendamisele ja kliimamuutustega kohanemise vajadusele.

Seevastu liikmesriikides, kus valitsemisstruktuurid on killustatumad või kus maismaa ja mere planeerimise pädevused on selgelt eraldatud (ning mereala ruumilised planeeringud hõlmavad üksnes majandusvööndit), käsitleti maismaa ja mere koostoimet sageli üldiste viidete kaudu, kusjuures nende rakendamine jäi suures osas projektipõhise otsustamisprotsessi ja valdkondlike loamenetluste tasandile.

2.2.5. Sidusrühmade ja avalikkuse kaasamine

Kõik liikmesriigid on kehtestanud korra, millega tagatakse sidusrühmade kaasamine ja üldsuse osalemine mereala ruumilises planeerimises kooskõlas mereala ruumilise planeerimise direktiivi artikli 6 lõike 2 punktiga d ja artikliga 9. Üldsuse osalemine on üldiselt seotud kohustusliku planeerimismenetluse ja keskkonnamõju hindamisega, millega tagatakse miinimumnõuetele ja õigusaktidele vastavad konsulteerimisvõimalused. Kuna mereala ruumiline planeerimine hõlmab olulisi keskkonnakaalutlusi ja -mõjusid, peavad liikmesriigid sidusrühmade ja üldsuse kaasamisel mereala ruumilisse planeerimisse, eelkõige keskkonnamõju strateegilisse hindamisse, kohaldama üldsuse osalemise direktiivi[26] põhimõtteid.

Lisaks põhinõuete täitmisele on sidusrühmade kaasamine riigiti väga erinev, peegeldades erinevusi põhiseaduslikes struktuurides, haldustraditsioonides, planeerimiskultuuris ja õigusraamistikes.

Sidusrühmade kaasamine on liikmesriikides üldiselt nihkunud valdavalt formaalselt konsulteerimiselt struktureerituma ja mõnel juhul ka pideva kaasamise suunas. Esimese põlvkonna mereala ruumilised planeeringud tuginesid suures osas mereala ruumilise planeerimise ettevalmistavas etapis korraldatud avalikele konsultatsioonidele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessile. Uuemate planeeringute ja käimasolevate läbivaatamiste puhul täiendatakse avalikke konsultatsioone sihipäraste valdkondlike konsultatsioonide, temaatiliste seminaride, kahepoolse teabevahetuse ja digivahenditega nagu interaktiivsed kaardistamisplatvormid[27].

Selgelt joonistub välja suundumus tugevdada valdkondadevahelist kaasamist, eelkõige ametiasutuste ja sidusrühmade seas energeetika, meretranspordi, keskkonna, kalanduse ja rannikualade arengu valdkonnas. Mitmes liikmesriigis on loodud alalised või poolalalised nõuande- või koordineerimisorganid ning ministeeriumidevahelised komiteed, et toetada

[26] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. mai 2003. aasta direktiiv 2003/35/EÜ, milles sätestatakse üldsuse kaasamine teatavate keskkonnaga seotud kavade ja programmide koostamisse ning muudetakse nõukogu direktiive 85/337/EMÜ ja 96/61/EÜ seoses üldsuse kaasamisega ning õiguskaitse kättesaadavusega.

[27] Euroopa Komisjoni uuring sidusrühmade kaasamise kohta mereala ruumilisse planeerimisse, 2023 – https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/media/document/15560.

rakendamist ja järelmeetmeid, võimaldades sidusrühmade dialoogil jätkuda ka pärast planeeringu vastuvõtmist ning hõlmata ka järelevalve ja läbivaatamise etappe. Kui sellised kokkulepped on olemas, aitavad need suurendada läbipaistvust, prognoositavust ja ühist vastutust mereala ruumilise planeerimise tulemuste eest.

Hea tava näited

- Küpros on heaks näiteks hästi kavandatud ja läbipaistvast konsultatsiooniprotsessist. See hõlmab kahte üleriigilist konsultatsioonietappi, mis ühendavad linnade kaupa esitatud ülevaated kirjalike ettepanekute veebiplatvormiga ja muudavad kõikide kaartide kavandid üldsusele kättesaadavaks. Oluline on märkida, et tänu saadud sisendile tehti mereala ruumilises planeerimises tegelikke muudatusi. Näiteks paigutati vesiviljelusüksused ümber, et vältida konflikte energiataristuga, loodi spetsiaalsed kaablite maismaale jõudmise alad navigatsiooniriskide vähendamiseks ning muudeti ametlikuks mitmeotstarbelised alad, et hallata selliste tegevuste kooseksisteerimist nagu energeetika, transport, turism, kultuuripärand ja kaitse. Kommentaaride ja vastuste konsolideeritud aruandesse pandi kirja, milline oli tagasiside mõju lõplikule planeeringule, tagades täieliku jälgitavuse.
- Madalmaades on kalanduse sidusrühmad kaasatud mereala ruumilisse planeerimisse struktureeritud ja pideva kaasamisprotsessi kaudu, mida rakendati eelkõige Põhjamere mereala ruumiline planeeringu läbivaatamisel seoses avamere taastuvenergia tootmisala laiendamisega. Lisaks kohustuslikele avalikele konsultatsioonidele osalevad sellised kalandusorganisatsioonid nagu VisNed (Madalmaade kalandusliit) ja POV (Madalmaade kalandustootjate organisatsioon) sihtotstarbelises valdkondlikus dialoogis ja sihipärases teabevahetuses. Selles protsessis käsitletakse kalandusprobleeme, nagu juurdepääs püügipiirkondadele, ohutus ja kooseksisteerimine, samuti keskkonna- ja energiaeesmärke, läbipaistvuse toetamist ja teadlikke kompromisse. Endiselt on probleeme, sealhulgas ruumilised konfliktid, ohutusriskid ja andmelüngad. Konkureerivate huvide tasakaalustamiseks uuritakse uuenduslikke lahendusi, nagu dünaamiline tsoonideks jaotamine ja ühised teadusuuringud (nt avamere tuuleenergia ökoloogiline programm (Wozep)). Madalmaade lähenemisviis on kooskõlas mereala ruumilise planeerimise direktiiviga ja hõlmab rahvusvahelist koostööd naabruses asuvate Põhjamere riikidega.

Samas on sidusrühmade kaasamise põhjalikkus, järjepidevus ja tasakaalustatus endiselt ebaühtlane. Kuigi institutsioonilised sidusrühmad ja hästi organiseeritud valdkondlikud osalejad, eelkõige suured meretööstuse ettevõtted, on planeerimisprotsessidesse üldiselt hästi lõimitud, on kohalike kogukondade, väikeste kalandusettevõtjate, vesiviljelusettevõtjate, väiksemate ettevõtjate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine endiselt märksa ebaühtlasem ja piirdub sageli ajutiste konsultatsioonidega, selle asemel et olla süsteemselt ja järjepidevalt kogu planeerimistsüklisse lõimitud. Mõnes liikmesriigis takistavad järjepidevama ja kaasavama osalemise tagamist haldusasutuste ja sidusrühmade piiratud suutlikkus, erisused valitsustasandite volitustes ja mereala ruumilise planeerimise keerukus.

2.2.6. Parimate kättesaadavate andmete kasutamine ja andmete jagamine

Liikmesriikide mereala ruumiline planeerimine tugineb laialdasele ja üha struktureeritumale andmekasutusele, kooskõlas mereala ruumilise planeerimise direktiivi artikli 6 lõike 2 punktiga

e ja artikliga 10. Kõik mereala ruumilised planeeringud põhinevad olemasolevate keskkonna-, sotsiaalmajanduslike ja valdkondlike andmestike kombinatsioonil ning toetuvad eelkõige ELi õigusaktide, nimelt merestrateegia raamdirektiivi, linnudirektiivi, elupaikade direktiivi ja asjakohaste valdkondlike raamistike alusel kogutud andmetele, mida täiendavad merepiirkonna või ELi tasandi allikad, nagu Euroopa merevaatlus- ja andmevõrk, Copernicuse merekeskkonna seire teenus ja Euroopa mereatlas.

Enamikul juhtudel korraldavad ametiasutused andmete kasutamist spetsiaalsete riiklike menetluste kaudu või platvormidel, millesse koondatakse pädevatelt asutustelt ja seiresüsteemidelt saadud sisendid.

Keskkonnamõju strateegiline hindamine on tavaliselt peamine mehhanism, mille kaudu korraldatakse ja valideeritakse keskkonnaandmeid, mis lõimitakse seejärel mereala ruumilistesse planeeringutesse. Keskkonna lähteolukorra kirjeldused, surveanalüüsid ja kumulatiivsed mõjuhinnangud toetuvad tavaliselt merestrateegia raamdirektiivi seireandmetele, Natura 2000 inventuuridele, riiklikele merepõhja kaardistamise andmetele, kalandus- ja laevandusandmetele ning sektoripõhisele teabele (nt avamereenergia, sadamad, kaablid). Mitmed liikmesriigid lähtuvad otseselt merestrateegia raamdirektiivi tunnustest, näitajatest ja hindamistsüklitest, mis moodustavad nende mereala ruumilistes planeeringutes kasutatavate andmete keskkonnaalase põhialuse, samas kui teised kasutavad neid kaudsemalt, kontekstipõhise tõendusmaterjalina, millest on abi mereala ruumiliste planeeringute koostamisel ja loaotsuste tegemisel.

Paljud liikmesriigid on investeerinud riiklikku või piirkondlikku mereandmete taristusse, et toetada mereala ruumilist planeerimist. Selline taristu hõlmab näiteks mere geoportaale, ühiseid geoinfosüsteemi platvorme ja otsuste tegemist toetavaid vahendeid, mis võimaldavad kasutusalade, piirangute ja keskkonnatundlikkuse ruumilist kattuvust. Mõnel juhul on need süsteemid kavandatud nii, et need toetaksid mitte ainult mereala ruumiliste planeeringute ettevalmistamist, vaid ka keskkonnamõju strateegilist hindamist, asjakohaseid hindamisi ja järgnevaid projekti tasandi lube, parandades seeläbi kooskõla planeerimise ja lubade andmise etappide vahel.

Samas esineb liikmesriikide vahel märkimisväärseid erinevusi andmete võrreldavuses ja nende praktilises kasutamises, mis osutab erinevustele andmete kättesaadavuses ja tehnilises suutlikkuses. Mitmel juhul tunnistatakse andmepiiranguid sõnaselgelt mereala ruumilistes planeeringutes või keskkonnamõju strateegilistes hindamistes, eelkõige seoses ökosüsteemi teenuste, kumulatiivse surve, kliimamuutuste mõju ja sotsiaalmajandusliku koostoimega. Andmelünkade korral kohaldatakse mereala ruumilistes planeeringutes tavaliselt ettevaatuspõhimõtet, lükatakse üksikasjalik analüüs edasi järgmistesse planeerimistsüklitesse või tuginetakse tõendite täpsustamisel projektitasandi hindamistele.

Hea tava näited

- Hispaania kasutab platvormi INFOMAR, et ühtlustada mereala ruumilise planeerimise, merestrateegia raamdirektiivi ja rannikualade majandamise asutuste andmestikke ja loakriteeriume, hõlbustades tegevuse ühtlustamist eri poliitikavaldkondades.

- Eelkõige Läänemere- ja Põhjamere-äärsed liikmesriigid kasutavad süstemaatiliselt piirkondlikke andmestikke ja vahendeid, mis on välja töötatud HELCOM-VASABi, OSPARi ja ELi rahastatavate mereala ruumilise planeerimise projektide raames.

2.2.7. Liikmesriikide ja merepiirkondade vaheline koostöö

Liikmesriikidevahelist koostööd mereala ruumilisel planeerimisel on veelgi tugevdatud kooskõlas mereala ruumilise planeerimise direktiivi artikli 6 lõike 2 punktiga f ja artikliga 11. Koostöö on mereala ruumilise planeerimise protsesside tavapärane osa, eelkõige ühistes merepiirkondades, ning seda iseloomustab ametlike menetluste, piirkondlike raamistike ja projektipõhise koostöö kombinatsioon. Koostöö ulatus ja vorm ning selle praktiline mõju planeerimistulemustele on merepiirkondade ja riikide lõikes siiski väga erinev.

Enamikul liikmesriikidest on olemas mehhanismid naaberriikidega konsulteerimiseks, nende tegevuse koordineerimiseks ja nendega teabe vahetamiseks. Tavaliselt toimuvad need keskkonnamõju strateegilise hindamise ja mereala ruumilise planeerimise konsultatsioonide, kahepoolsete kohtumiste ja piirkondlikes merepiirkondade struktuurides osalemise vormis. Keskkonnamõju strateegilise hindamise raamistiku kohased piiriülesed konsultatsioonid on endiselt kõige süsteemsem ja õiguslikult kindlaim koostöökanal, millega tagatakse varajane teavitamine, dokumentide vahetamine ja piiriülese keskkonnamõju arvesse võtmine. Mitmel juhul on need protsessid aidanud paremini ühtlustada riikide vahel tõendusbaase, keskkonnamõju hindamisi ja planeerimiseks vajalikke eeldusi.

Lisaks ametlikele konsultatsioonidele korraldatakse koostööd sageli olemasolevate piirkondlike juhtimisraamistike kaudu, nagu Läänemere HELCOM-VASABi mereala ruumilise planeerimise töörühm, OSPARiga seotud struktuurid ja Kirde-Atlandi Põhjamere vesikonna algatus, samuti Barcelona konventsiooni rannikualade integreeritud majandamise protokolli koordineeritud rakendamise kaudu. Need raamistikud pakuvad ühiseid põhimõtteid, suuniseid ja foorumeid dialoogiks, mis aitavad ühtlustada ruumilise planeerimise lähenemisviise, eelkõige seoses keskkonnaeesmärkide, laevanduse ja avamereenergiaga. Lisaks on ELi rahastatavatel projektidel ja platvormidel täiendav ülesanne, mis seisneb ühisuuringute, ühise metoodika ja katserakenduste hõlbustamises, eelkõige seoses kumulatiivsete mõjuhinnangute, ökosüsteemipõhiste lähenemisviiside ja piiriülese andmekasutusega[28].

Hea tava näide

Põhjamere vesikonna algatus (GNSBI) – 2023. aastal Madalmaade ja Prantsusmaa käivitatud GNSBI ühendab üheksat Põhjamerega piirnevat riiki (Belgia, Taani, Prantsusmaa, Saksamaa, Iirimaa, Madalmaad, Norra, Rootsi ja Ühendkuningriik). Algatuse eesmärk on parandada mereala ruumilise planeerimise ja mereala majandamise sidusust kogu vesikonnas, ühtlustades prioriteete sellistes valdkondades nagu avamereenergia, kalandus ja

[28] EL on aastate jooksul andnud märkimisväärset rahalist toetust mitut riiki hõlmava koostöö arendamiseks mereala ruumilise planeerimise valdkonnas. Näiteks Interregi Läänemere programmist on selleteemalisi koostööprojekte toetatud üle 20 aasta. Rahalist toetust on antud ka muudest Interregi programmidest, sealhulgas Interregi Lõuna-Läänemere programmist (nt projekt SEAPLANSPACE) ja Interregi Põhjamere programmist (nt projekt NORSAIC).

vesiviljelus, laevandus ja looduskaitse ning toetades ökosüsteemipõhist piiriülest lähenemisviisi ühiste vete kasutamise optimeerimiseks. Koostöös olemasolevate foorumitega, nagu Põhjamere energiakoostöö (NSEC) ning Kirde-Atlandi merekeskkonna kaitse Oslo ja Pariisi konventsioon (OSPAR), tugevdab see ministrite, ametiasutuste ja sidusrühmade vahelist koordineerimist ning edendab andmete ja teadmiste jagamist. Kuus vabatahtlikku tehnilist töösuunda (juhtimine, mitmeotstarbeline/kaaskasutus, looduskaitse, kumulatiivne mõju, pikaajalised kalandusväljavaated ja teadmiste jagamine) loovad struktureeritud raamistiku kumulatiivse survega tegelemiseks ja ökoloogiliste piiride säilitamiseks.

Praktikas on liikmesriikidevahelise ja merepiirkonna tasandi koostöö mõju konkreetsetele ruumilise planeerimise otsustele jätkuvalt ebaühtlane. Kuigi on täheldatud, et mõned liikmesriigid viivad end vastavusse tsoonideks jaotamise valikute, koridoride või keskkonnakaitsemeetmetega, piirdub koostöö paljudel juhtudel peamiselt vastastikuse teadlikkuse suurendamise ja teabevahetusega, mitte ühiste või koordineeritud planeerimistulemusteni jõudmisega. Erinevused planeerimistsüklites, mereala ruumilise planeerimise õiguslikus aluses, haldusvolitustes ja riiklikes prioriteetides takistavad endiselt sügavamat lõimumist.

2.2.8. Koostöö kolmandate riikidega

Enamik liikmesriike teeb koostööd kolmandate riikidega, eriti kui selleks on kaalukad põhjused, nagu ühised merepiirkonnad, rände ökosüsteemid või piiriülene merendustegevus. Praktikas tehakse sellist koostööd peamiselt olemasolevate struktuuride, nagu piirkondlike merekonventsioonide, rahvusvaheliste organisatsioonide ja ELi projektide,[29] mitte ametlike kahepoolsete mereala ruumilise planeerimise kokkulepete kaudu. Liikmesriigid, kellel on ühine merepiir ELi mittekuuluvate riikidega Läänemerel, Vahemerel, Mustal merel ja Atlandi ookeani kirdeosas, on teatanud süsteemsemast kahepoolsest koostööst. Mõnes merepiirkonnas on geopoliitilised arengud mõjutanud piirkondliku ja kahepoolse koostöö järjepidevust ja ulatust.

Leiti, et kolmandate riikidega tehakse kõige enam koostööd strateegia kujundamise ja teabevahetuse valdkonnas. Liikmesriigid osalevad tavaliselt piirkondlikel platvormidel ja tehnilistel foorumitel, et jagada andmeid, ühtlustada keskkonnaeesmärke ja arutada valdkondlikke arenguid, eelkõige seoses keskkonnakaitse, laevandusohutuse, kalanduse ja vesiviljeluse ning uute kasutusviisidega nagu avamere taastuvenergia. Sellised kontaktid aitavad suurendada teadlikkust ja parandada vastastikust mõistmist, kuid viivad harva kooskõlastatud või ühiselt kokkulepitud ruumilise planeerimise lahendusteni. Paljudel juhtudel olid koostöö ajendiks ELi rahastatavad projektid või kindla ajaraamiga piirkondlikud

[29] Mitmed käimasolevad ELi rahastatud mereala ruumilise planeerimise projektid hõlmavad ka ELi-väliseid riike (nt MEDIGREEN, NESBp). Interregi programmid, millesse on liikmesriikidega võrdsetel alustel kaasatud ka kolmandad riigid, pakuvad samuti head võimalust arendada mereala ruumilise planeerimise alast koostööd kolmandate riikidega ning Interregi Musta mere programmis, Interregi ADRIONi programmis (mis hõlmab Aadria ja Joonia merd) ja Vahemere piirkonnas on selliste projektide kohta mitmeid näiteid.

algatused, mis lõppesid killustatud tulemustega või koostöö lõpetamisega pärast projekti rahastamise lõppemist.

Tõendid viitavad sellele, et koostöö kolmandate riikidega on tõhusam, kui see on seotud pikaajalistesse piirkondlike struktuuridega ja rahvusvahelistest konventsioonidest tulenevate keskkonda käsitlevate kohustustega. Samas on endiselt piiratud süsteemsed mehhanismid sellise koostöö muutmiseks konkreetseteks mereala ruumilise planeerimise säteteks või koordineeritud ruumilise planeerimise meetmeteks. Üldiselt on tehtud edusamme dialoogi pidamisel ja teabe jagamisel. Siiski seisneb tulevaste planeerimistsüklite peamine probleem jätkuvalt liikmesriikide suutlikkuses integreerida kolmandate riikide kaalutlused sügavamalt ja järjepidevamalt mereala ruumilise planeerimise rakendamisse.

2.3. Rakendamisprobleemid

Pärast eelmist aruandlustsüklit mereala ruumilise planeerimise rakendamisel saadud kogemused on kinnitanud, et mereala ruumiline planeerimine on nüüd ELi merenduse juhtimise keskne ja väljakujunenud osa. See toimib üha enam võrdlusraamistikuna mereala kasutuse korraldamiseks ja poliitikate koordineerimise toetamiseks riiklikul ja merepiirkonna tasandil. Samas on mitmeid valdkondi, kus mereala ruumilise planeerimise rolli saaks veelgi tugevdada, et reageerida muutuvatele poliitilistele eesmärkidele ja kasvavatele nõudmistele seoses mereruumiga.

Esimene probleem on seotud valdkondade vahelise koordineerimisega eri valitsustasandite vahel. Mereala ruumiline planeerimine pakub juba praegu ühist ruumilist raamistikku, milles võetakse arvesse keskkonnaalaseid, majanduslikke ja sotsiaalseid eesmärke. Üha tihedamad seosed energia-, keskkonna-, kalandus-, vesiviljelus-, transpordi-, julgeoleku- ja kliimamuutustega kohanemise poliitikate vahel tähendavad siiski, et ootused mereala ruumilisele planeerimisele kasvavad – see peaks tagama kooskõla mitte ainult sektorite, vaid ka riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste vahel. Paljudes liikmesriikides jaguneb vastutus mereala ruumilise planeerimise rakendamise eest valitsustasandite vahel, mis muudab koordineerimisprotsessid keerukamaks. Kuigi koordineerimismehhanismid on enamasti olemas, on nende tõhusus erinev ning rakendamiskogemus osutab võimalusele tugevdada veelgi mereala ruumilise planeerimise rolli stabiilse koordineeriva sambana, mis ühendab eri valitsustasandite valdkondlikke poliitikameetmeid, strateegiaid, eesmärke ja rakendusvahendeid. Lisaks suurendab kasvav nõudlus ruumi järele vajadust tagada, et eri sektorid tegutseksid kattuvatel või kõrvutistel aladel, mistõttu peaks planeerimine algusest peale lähtuma mitmeotstarbelise kasutamise põhimõttest ning toimuma tihedas koostöös sidusrühmadega.

Teine probleem on seotud mereala ruumilise planeerimise piirkondliku ja merepiirkonna mõõtmega. Merepiirkonna tasandi koostööst on saanud mereala ruumilise planeerimise protsesside tavapärane osa, mida toetavad piirkondlikud konventsioonid, ELi rahastatavad projektid ja väljakujunenud koostööplatvormid. Siiski võivad geopoliitilised kaalutlused, planeerimistsüklite erinevused, riiklikud volitused ja rakendamisviisid piirata seda, mil määral piirkondlikud eesmärgid süsteemselt ruumilistes lahendustes kajastuvad. Piirkondlike lähenemisviiside tugevdamine võib aidata saavutada suuremat ühtsust selles, kuidas käsitletakse ühiseid survetegureid, kumulatiivset mõju ja piiriülese taristu vajadusi, austades samal ajal riikide pädevusi.

Veel üks probleem on seotud vajadusega viia vahendid paremini kooskõlla keskkonnapoliitikaga, eelkõige merestrateegia raamdirektiiviga ning sellega seotud looduskaitse- ja taastamisnõuete ning -raamistikega, samuti kliimamuutustega kohanemise eesmärkidega. Mereala ruumilise planeerimise protsessid on menetluslikust seisukohast üldiselt nende poliitikavaldkondadega hästi kooskõlas, eelkõige keskkonnamõju strateegilise hindamise ja andmete jagamise kaudu. Kuna aga poliitikaeesmärkide koostamisel keskendutakse üha enam ökosüsteemide seisundile, vastupanuvõimele ja taastamisele ning nende kohanemisele kliimamuutustega, on mereala ruumilist planeerimist võimalik veelgi täpsustada, tagamaks, et see toetab nende eesmärkide arvestamist ruumilise planeerimisega seotud otsustes. Mereala ruumilise planeerimise selgitamise viisid hõlmavad suurema tähelepanu pööramist maismaa ja mere koostoimele, rannikualade haavatavusele ja kliimast tingitud muutuste ruumilisele mõjule, samuti jätkuvat toetust sinise majanduse sektorite kestlikule arengule.

Veel üks esilekerkiv probleem on seotud andmete ja teadmiste korraldamise ja kasutamisega. Mereandmete taristu ja mereala ruumilise planeerimise otsuseid toetavate vahendite väljatöötamisel on tehtud märkimisväärseid edusamme, tuginedes sageli ELi tasandi algatustele ja piirkondlikule koostööle. Mereala ruumilise planeerimise arenedes kasvab huvi tugevdada seoseid ookeanide vaatlus- ja seiresüsteemidega, et toetada kohandatavat planeerimist, parandada arusaamist kumulatiivsest mõjust ja tugevdada otsustusprotsesside tõendusbaasi eri poliitikavaldkondades.

Mereruumi käsitlevate ELi algatuste kasvav arv osutab vajadusele suurema sidususe ja lihtsustamise järele kogu poliitikamaastikul. Üha enam eeldatakse, et mereala ruumiline planeerimine toimib mitme sektori, strateegia, kava ja aruandlusnõuete kokkupuutepunktis. Kuigi see näitab, milline on mereala ruumilise planeerimise potentsiaal lõimiva jõuna, rõhutab see samas, kui oluline on, et see pigem lihtsustaks praegust keerulist juhtimist ega muudaks seda veelgi keerulisemaks. Eesmärkide, ajakavade ja teabevoogude edasine ühtlustamine eri poliitikavaldkondades võib suurendada mereala ruumilise planeerimise kui peamise planeerimis- ja koordineerimisvahendi tõhusust.

Üldiselt pakuvad eespool kirjeldatud probleemid võimalust tugineda mereala ruumilise planeerimise direktiivis sätestatud tugevale alusele. Järjestikustest planeerimistsüklitest saadud kogemused annavad kindla aluse selle kaalumiseks, kuidas saaks mereala ruumilist planeerimist kui ELi ookeanide majandamise keskset tugisammast veelgi tugevdada, sealhulgas mereala ruumilise planeerimise direktiivi eelseisva läbivaatamise ja tulevase maailmamerd käsitleva õigusakti väljatöötamise kontekstis, nagu teatati 2025. aasta juunis vastu võetud Euroopa maailmamerepaktis[30].

3. EDASINE TEGEVUS

Alates mereala ruumilise planeerimise direktiivi vastuvõtmisest on ELi mereala reguleeriv poliitika ja õigusraamistik oluliselt muutunud. Mereala ruumiline planeerimine toimib nüüd olukorras, kus avamere taastuvenergia kasutuselevõtu tempo suureneb, keskkonnakaitse ja taastamise eesmärke tugevdatakse, turvalisuse ja vastupanuvõimega seotud kaalutlused muutuvad aina olulisemaks ning üha enam oodatakse ookeanide integreeritud majandamist. Need arengud rõhutavad mereala ruumilise planeerimise strateegilist tähtsust peamise

[30] COM(2025) 281; https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/european-ocean-pact_en.

koordineerimisvahendina, tuues samal ajal esile selle piirangud nii kavandamise kui ka rakendamise osas.

Mereala ruumilist planeerimist peetakse üldiselt üheks vähestest vahenditest, mille abil on võimalik siduda valdkondlikku poliitikat, keskkonnaeesmärke ja ruumiliste otsuste tegemist kõigis merendusvaldkondades. Samas on mereala ruumilise planeerimise rakendamisel saadud kogemused toonud esile struktuursed probleemid. Need hõlmavad selliste põhimõistete nagu ökosüsteemipõhine lähenemisviis ebajärjekindlat tõlgendamist, erinevusi maismaa ja mere koostoime käsitlemises, ebavõrdset arvestamist merendusvaldkonna sidusrühmadega, killustatud lähenemist andmetele ja seirele ning piiratud suutlikkust koordineerida piiriüleseid ja kolmandate riikide planeerimistulemusi.

Sellega seoses on osana Euroopa maailmamerepaktist välja kuulutatud tulevane maailmamerd käsitlev seadus, millega luuakse ühtne ELi raamistik maailmamere tervise kaitsmiseks ja sinise majanduse kestlikuks arendamiseks. Maailmamerd käsitlev seadus on kavandatud ookeanide majandamise juhtalgatusena, mis tugineb mereala ruumilise planeerimise direktiivi läbivaatamisele. Seaduse eesmärk on tõhustada ja ajakohastada mereala ruumilist planeerimist kui strateegilist vahendit, mis teenib maailmamerepakti prioriteete ja toetab nende rakendamist, suurendades valdkondade vahelist koordineerimist riiklikul tasandil ja parandades merepiirkondadepõhist lähenemisviisi. Käesoleva rakendamisaruande järeldused annavad õigeaegse tõendusbaasi direktiivi 2014/89/EL läbivaatamiseks ja tulevase maailmamerd käsitleva seaduse väljatöötamiseks.

Kokkuvõttes näitab käesolev aruanne, et mereala ruumiline planeerimine ELis on jõudnud uude küpsusefaasi, kuigi esineb mõningaid püsivaid probleeme. Paljud liikmesriigid on praegu teises või kolmandas planeerimistsüklis ning keskenduvad üha enam mereala ruumiliste planeeringute läbivaatamisele ja sihipärasele ajakohastamisele ning nende rakendamise jälgimisele. See loob võimaluse liikuda edasi kaasavama, terviklikuma ja sihipärasema planeerimise suunas, millel on selgemad otsustamiseeskirjad, tugevamad seosed seire ja kohandatava juhtimisega ning suurem sidusus poliitikavaldkondade ja merepiirkondade vahel.